

РОЗДІЛ 1. Підприємливість і підприємництво

Урок 14. Старт без капіталу: що є, коли нічого немає?

Обговорюємо з учням, як можна розпочати підприємницьку діяльність без фінансового вкладення, пропонуємо знайти приклади в своєму населеному пункті чи в мережі.

Пояснюємо, що старт бізнесу можливий навіть без фінансових вкладень. **Підкреслюємо**, що бізнес без грошей — це про креативність і готовність діяти та ризикувати.

Показуємо альтернативні форми початкового капіталу (вміння, навички, час, зв'язки, особисті речі і інструменти, доступ до простору, репутація тощо) і принципи їх знаходження. **Ознайомлюємо** з прикладами бізнес-ідей, які не потребують стартового капіталу (репетиторство, менторство, копірайтинг, переклади, SMM-ведення, консалтинг, дизайн, програмування, транскрибування, введення даних, приготування їжі на замовлення, випічка, пошиття, ремонт одягу, проведення майстер-класів, догляд за тваринами, вигул, дрібні побутові послуги, кур'єрська допомога). **Наголошуємо** на тому, що чесність, якість і відповідальність — головний капітал підприємця, не можна обіцяти більше, ніж можеш виконати.

Навчаємо оцінювати ризики, розробляти мінімальний план запуску та обирати бізнес-ідеї, що не вимагають грошей.

Основні поняття та змістові акценти: початковий капітал, бартер, взаємодопомога, handmade.

Обговоріть з підлітками, чому ідея в бізнесі може стати головнішою за гроші. Наведіть життєві приклади, коли бізнес розпочинався без початкового капіталу чи з незначними вкладеннями грошей. Як ці підприємства розвивалися? Які вони зараз? Яке у них може бути майбутнє?

Спонукайте учнів до креативних рішень, шукати приклади поряд. Це не обов'язково будуть великі підприємства — це можуть бути малі підприємства, винахідливість волонтерів, креативні рішення підлітків тощо. Як зробити потрібний іншим продукт з мінімальними витратами? Які для цього безоплатні

онлайн-ресурси можна використати? А коли таки будуть потрібні вкладення грошей? Які саме? Навіщо? Чи може існувати великий сталий бізнес без капіталу? Чому?

Форми роботи на уроках можуть бути такими:

- створення таблиці "Ідеї для бізнесу без грошей" — робота в парах;
- створення інфографіки "Що може бути капіталом підприємця";
- завдання "Початковий капітал" — учні в групах складають список власних ресурсів, розробляють план як їх монетизувати;
- проєкт "Мінімально життєздатний продукт за 7 днів" — команда вигадує просту послугу або продукт, створює план запуску (визначає що потрібно, як знайти перших клієнтів, як просувати), перевіряє попит і збирає відгуки.
Орієнтовні критерії оцінювання: вміння виявляти і перетворювати нематеріальні ресурси в бізнес-можливості (0–4 бали), практичність плану запуску і логіка монетизації (0–4 бали), оцінювання ризиків і запропоновані прості заходи їх уникнення або зменшення наслідків від них (0–2 бали), якість презентації і командна робота (0–2 бали);
- рольова гра "Бартерні переговори" — моделювати обмін послугами між двома підприємцями;
- розгляд двох прикладів стартапів без капіталу — визначити, що стало початковим капіталом і як досягнуто першого доходу;
- розробити короткий бізнес-план для ідеї без інвестицій із розрахунком першого місяця (часові витрати, очікувані доходи).